

รากฐานสมัย หลังวันปฏิวัติ

๒๔๗๕

ศราวุฒิ วิสาพรม

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สายชล สัตยานุรักษ์ *คำนิยม*

หลังอวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สู่รัฐประชาชาติ ชีวิต “สามัญชน” จะเป็นเช่นไร

ราชวรสามัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕

ตัวอย่าง

കാലം

ราชภัฏสามัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๕๓๕

ศราวุฒิ วิสาพรม

ตัวอย่าง

ราคา ๒๕๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ศราวุฒิ วิสาพรม.

ราษฎรสามัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕.

กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๕๗.

๓๒๐ หน้า. ภาพประกอบ.

๑. ปฏิวัติ. ๒. ไทย--การเมืองและการปกครอง.

๓. ไทย--ประวัติศาสตร์. I ชื่อเรื่อง.

303.64

ISBN 978 - 974 - 02 - 1476 - 2

สำนักพิมพ์มติชน

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คณะนาค, สุพจน์ แจ็งเร็ว, นงนุช สิงหนดตะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : กิตติวรรณ เต็งวิเศษ
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุจริตน ทิมวัฒน์, อพิสิทธิ์ ชีระจาวรธรณ
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- บรรณาธิการสำนักพิมพ์ : พัลลภ สามสี
- หัวหน้ากองบรรณาธิการ : มณฑล ประภากรเกียรติ
- พิสูจน์อักษร : ไซติช่วง ระวีวัน | พัทธินลิน อินทรหอม
- ุรูปเล่ม : อรอนงค์ อินทรอุดม
- ศิลปกรรม : นุสรา สมบูรณ์รัตน์
- ออกแบบปก : สุลักษณ์ บุญปาน
- ประชาสัมพันธ์ : ศรีธนา น้อยสี

บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนามฤาส

ประชาชนีแควศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๙-๕๘๘๘

แม่พิมพ์สี-ขาวดำ : กองงานเตรียมพิมพ์ บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนามฤาส ประชาชนีแควศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๐-๐๒๔๐๒

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด ๒๗/๑ หมู่ ๕ ถนนสุขประชาสรรจค์ ๒

ตำบลบางพูด อำเภปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ๑๑๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๒๑๑๓๑, ๐-๒๕๕๘-๐๕๙๖

โทรสาร ๐-๒๕๕๘-๐๕๙๗

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน)

๑๒ ถนนเทศบาลนามฤาส ประชาชนีแควศน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐, ๓๓๕๑

โทรสาร ๐-๒๕๙๑-๙๐๑๒

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruemn Rd., Praechinave 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

หากสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่างๆ และบุคคล
ต้องการสั่งซื้อจำนวนมากในราคาพิเศษ
โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทงานดี จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๘-๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๓
โทรสาร ๐-๒๕๕๙-๕๘๘๘

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยหมึกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เพื่อปกป้องธรรมชาติ และสุขภาพของผู้อ่าน

Printed on Green Read Paper
www.facebook.com/greenreadpaper

“ราษฎร” ผู้ชนที่มาร่วมชุมนุมกันอย่างคับคั่งที่ลานพระบรมรูปทรงม้า ในงานพระราชทานรัฐธรรมนูญและฉลอง พ.ศ. ๒๔๗๕

ตัวอย่าง

สารบัญ

ราชวรสารมัญญ์ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕

คำนิยม	(๙)
คำนำ	(๑๔)
บทนำ	๒
๑ ผู้การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ : การเคลื่อนไหวของราษฎร และความเปลี่ยนแปลงสังคมสยาม	๑๒
การเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรม ทางความคิดของราษฎร	๑๓
๒ ราษฎรในเหตุการณ์ปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕	๒๙
ข้อพิจารณาเบื้องต้นของการวิเคราะห์ราษฎร ในเหตุการณ์ปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ผ่านมุมมองที่แตกต่าง	๓๑
ตำแหน่งแห่งที่ของราษฎรในเหตุการณ์ปฏิวัติ : บทวิเคราะห์ผ่านประกาศคณะราษฎรในฐานะ “ตัวบท” การสื่อสาร	๓๒
การประกาศเรื่องปฏิวัติให้สังคมรับรู้ ภายหลังวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕	๓๙

๓ การเมืองและรัฐในชีวิตประจำวันของราษฎร

หลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕	๕๐
“เงามืด” ในการเมืองหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕	๕๒
การเมืองช่วงรุ่งอรุณแห่ง “ระบอบประชาธิปไตย” กับชีวิตประจำวันราษฎร	๕๖

๔ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎร

สมัยแรกเริ่มรัฐประชาชาติ	๑๐๖
กระบวนการแปรเปลี่ยนสู่ “รัฐประชาชาติไทย” ภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕	๑๐๗
ปลดปล่อย “สังคมศักดินา” เร่งสู่ “สังคมสมัยใหม่” : บทสะท้อนจากกระบวนการทางนิติบัญญัติ และการปฏิรูปกฎหมาย	๑๐๙
การขยายตัวของเส้นทางการคมนาคม : “พาหะ” เนื้ออำนาจรัฐแผ่ขยายสู่ท้องถิ่น การขยายตัวของหน่วยงานภาครัฐ :	๑๑๒
บทสะท้อนจากกรณีตัวอย่างแต่ละภูมิภาค การจัดระบบการศึกษา :	๑๑๖
การ “บริการ” และการ “ควบคุม” ราษฎรโดยรัฐ	๑๑๗
การ “บริการ” และการ “ควบคุม” ราษฎรโดยรัฐ ผ่านหน่วยงานด้านการแพทย์และการสาธารณสุข	๑๓๐
กระบวนการสร้าง “รัฐประชาชาติไทย” ในมิติชีวิตประจำวันราษฎร	๑๓๘

๕ การเคลื่อนไหวทางการเมืองของราษฎร

สมัยแรกเริ่มรัฐประชาชาติ	๑๗๐
การเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านและสนับสนุนรัฐ ภายหลังการปฏิวัติ กรณี “กบฏบวรเดช พ.ศ. ๒๔๗๖”	๑๗๑

การเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านและสนับสนุนรัฐ
ในทศวรรษ ๒๔๘๐ กรณี “การเรียกร้องดินแดนคืน”
และ “ขบวนการเสรีไทย”

๑๘๑

๖ พื้นที่ทางการเมืองของ “คนกลุ่มใหม่” :

การเลื่อนฐานะทางสังคมของราษฎรสามัญชน

ในสถาบันการเมืองและระบบราชการของรัฐประชาชาติ

๒๑๒

พื้นที่ทางการเมืองรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยาม :

ระบบราชการและสถาบันการเมือง

๒๑๓

การเปลี่ยนผ่านของพื้นที่ทางการเมือง : สถาบันการเมือง

และระบบราชการหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕

๒๑๑

โอกาสของ “คนกลุ่มใหม่” ในสถาบันการเมือง

และระบบราชการแห่งรัฐประชาชาติ

๒๑๘

บทสรุป

๒๓๖

บรรณานุกรม

๒๓๕

ประวัติศาสตร์คืออะไร? เราควรสร้างความรู้ประวัติศาสตร์เพื่ออะไร? และความรู้ที่เราสร้างขึ้นควรจะเป็นความรู้เช่นไร? เป็นคำถามที่ยังคงรอการถกเถียงอยู่เสมอ แน่ใจว่าแต่ละคนย่อมมีสิทธิ์ที่จะมีคำตอบเป็นของตนเอง และคำตอบนั้นย่อมจะมาจากพื้นฐานความคิดอันได้แก่ โลกทัศน์ คำนิยม และอุดมการณ์ของแต่ละคน ซึ่งแน่นอนว่าคำตอบที่มีอยู่ย่อมจะมีผลต่อลักษณะของความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่บุคคลนั้นๆ สร้างขึ้น

ประวัติศาสตร์การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้รับการเขียนขึ้นมา มากแล้ว โดยผู้เขียนแต่ละคนมีพื้นฐานความคิดและมีคำตอบสำหรับคำถามข้างต้นแตกต่างกัน ส่งผลให้การอธิบายการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ แตกต่างกันไปด้วย นอกเหนือจากงานเขียนในเชิงประวัติศาสตร์การเมืองโดยนักประวัติศาสตร์จำนวนหนึ่งแล้ว ยังมีการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งมีมุมมองแตกต่างกันอย่าง หลากหลายอีกด้วย ทำให้ภาพของสังคมไทยในช่วงก่อนและหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น และความแตกต่างหลากหลายในการอธิบายสาเหตุและผลของการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งทางความคิดและความรุนแรงในสังคมไทยในระยะหลายปีที่ผ่านมา

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการอธิบายประวัติศาสตร์การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีความสำคัญทางวิชาการและทางการเมืองตลอดมา และในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่ามีการสร้างหรือการนำเอาความรู้เกี่ยวกับการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง

อย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น ซึ่งความรู้มากมายหลายแบบที่มีมาแล้วในวงวิชาการและสังคมไทยกลายเป็นวัตถุดิบที่ทุกฝ่ายสามารถเลือกสรรไปใช้ได้เป็นอย่างดี

ส่วนหนึ่งของการสร้างความรู้เกี่ยวกับการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ในอดีตที่ผ่านมา เป็นความพยายามที่จะประเมินว่าเหตุการณ์ทางการเมืองนี้มีความสำคัญหรือไม่ เพียงใด และอย่างไร ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง และใครคือผู้มีบทบาทหลักในการนำเอาระบบรัฐธรรมนูญหรือประชาธิปไตยมาสู่สังคมไทย การประเมินที่แตกต่างกันทำให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีส่วนอย่างมากในการอำนวยความสะดวกหรือทำลายความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย ชนชั้น และ/หรือสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตย ในท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองในยุคต่างๆ ครอบคลุมกระทั่งถึงปัจจุบัน

การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ อีกส่วนหนึ่งที่เคยมีมาในวงวิชาการต้องการแสดงให้เห็นว่าการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเพียงผลลัพธ์จากการที่ระบบเศรษฐกิจไทยถูกดึงเข้าสู่ระบบทุนนิยมโลกที่ทำให้รัฐไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐและสัมพันธภาพทางอำนาจเพื่อตอบสนองต่อระบบโลก ซึ่งการเขียนในลักษณะนี้มักจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้สังคมไทยปลดแอกตนเองให้พ้นจากการเป็นประเทศทุนนิยมชายขอบ

นอกจากนี้ ยังมีงานเขียนของนักวิชาการบางสำนักที่แสดงให้เห็นว่าการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ มีความสำคัญน้อย เพราะมิได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเชิงโครงสร้างแต่อย่างใด เช่น การวิเคราะห์ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเพียงการรัฐประหารที่มีผลในแง่ของการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้ถือครองอำนาจรัฐเท่านั้น

หรือการเสนอว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเกิดขึ้นจากการวางรากฐานโดยพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือการอธิบายผลกระทบในแง่ที่เป็นการยกเลิกพันธะของระบบศักดินาเพียงบางส่วนเท่านั้น เป็นต้น

หนังสือ “ราชวรสามัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕” ที่เขียนโดย คุณศราวณี วิสาพรม เล่มนี้ มิได้ต้องการเข้าไปถกเถียงในประเด็น ที่กล่าวข้างต้นโดยตรง แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระแสความสนใจประวัติศาสตร์ที่ต้องการจะเข้าใจคนส่วนใหญ่ในสังคม คือ “ราษฎร” ว่าเมื่อ เกิดการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ขึ้นแล้ว ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เป็น ผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติตั้งกล่าวส่งผลกระทบต่อชีวิตของราษฎร มากน้อยเพียงใดและอย่างไร ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วผลการศึกษาย่อมจะ สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อราษฎร ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั่นเอง

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การวิเคราะห์และอธิบายผล กระทบจากการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยพิจารณาความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดแก่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยในหลายด้านประกอบกัน แดก ต่างจากงานเขียนก่อนหน้านี้นี้ที่มักจะเลือกพิจารณาเฉพาะบางด้าน เท่านั้น หนังสือเล่มนี้จึงทำให้เห็น ได้ละเอียดและชัดเจนว่าการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ส่งผลกระทบต่อสังคม ไทยอย่างลึกซึ้งและอย่างกว้าง ขวางกว่าที่เรเคยเข้าใจกัน

แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ แบบที่คุณศราวณี วิสาพรม ใช้เพื่อเขียนวิทยานิพนธ์ซึ่งกลายมาเป็น หนังสือเล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าบริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อม ทางสังคมมีส่วนอย่างมากในการกำหนดขอบเขตและทิศทางความ เปลี่ยนแปลงของสังคม ถึงแม้ว่าคุณศราวณี วิสาพรม จะมีได้เสนอ ภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ และหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เอาไว้อย่างชัดเจน แต่ในขณะที่การ ศึกษาผลกระทบของการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่มีต่อราษฎร คุณ ศราวณี วิสาพรม ได้ให้ความสำคัญแก่การมองความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในช่วงเวลา ๑๕ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๙ ในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงระยะยาวของสังคมไทยที่ดำเนิน มาแต่อดีตและจะดำเนินต่อไปในอนาคต เพราะการประเมินปรากฏการณ์ ทางสังคมหรือความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรอบด้านในฐานะที่เป็น

ส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงระยะยาวเช่นนี้ เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เข้าใจความซับซ้อนของความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาใดของประวัติศาสตร์ และไม่จำเป็นประวัติศาสตร์ของสังคมใดๆ ก็ตาม

อาจกล่าวได้ว่าแนวการศึกษาที่คุนศรวุฒิ วิสาพรม เลือกลงมาใช้ในการศึกษาความเปลี่ยนแปลงภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงกระบวนการ ผลจากการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงมิได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เพียงวันเดียว เพราะเหตุการณ์ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ย่อมเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงอันซับซ้อนของคนหลากหลายชนชั้นนับตั้งแต่เจ้านายลงไปจนถึงราษฎร ท่ามกลางบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (รัชกาลที่ ๕-๗) ตั้งที่นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ได้แสดงให้เห็นอย่างละเอียดและลุ่มลึกในหนังสือ *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕* ซึ่งถ้าหากมองย้อนหลังไปให้ไกลกว่านั้นก็พอพบว่า นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้แสดงเอาไว้ในหนังสือ *ปากไก่และใบเรือ : ว่าด้วยประวัติศาสตร์และวรรณกรรมในสมัยต้นรัตนโกสินทร์* ว่ากระแสความคิดแบบมนุษยนิยม เหตุผลนิยม และสัญนิยมนั้นได้บังเกิดขึ้นแล้วในหมู่ชนชั้นสูงและเศรษฐี ทบพตีผู้มีทรัพย์ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ท่ามกลางระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่ขยายตัวขึ้น และบรรดจักร์ ศึกษานูรักษ์ ก็ได้แสดงให้เห็นในหนังสือ *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทยตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ ถึงพุทธศักราช ๒๔๗๕* ว่ากระแสความคิดแบบสมัยใหม่ดังกล่าวนี้เองที่เป็นพลังผลักดันให้เกิดการสร้างรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นมา โดยชนชั้นนำที่ต้องการจะมีบทบาทอย่างแท้จริงในการกำหนดคติประวัติศาสตร์ของไทยให้ดำเนินไปสู่ความก้าวหน้าตามคติทางเวลาแบบใหม่ และความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นี้ก็ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สามัญชนจำนวนหนึ่งมีความสำนึกในศักยภาพของตนเองและต้องการจะมีส่วนร่วมในการกำหนดคติประวัติศาสตร์ของชาติไทยให้ดำเนินไปสู่ความก้าวหน้าเช่นเดียวกัน สมัญชน

เหล่านี้จึงได้เคลื่อนไหวก่อเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยไปสู่ระบอบ
ที่สามัญชนสามารถมีบทบาทในการกำหนดวิถีประวัติศาสตร์ได้อย่าง
เต็มที่

เมื่อพิจารณาความเปลี่ยนแปลงระยะยาว ย่อมทำให้มองเห็นได้
ว่าการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ส่งผลกระทบต่อคนหลากหลายชนชั้นใน
สังคมไทยในเวลานั้นและในเวลาต่อๆ มา แต่หนังสือ “*ราษฎรสามัญ
หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕*” เล่มนี้ มุ่งแสดงให้เห็นความซับซ้อนของความ
เปลี่ยนแปลงต่างๆ ภายหลังจากการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ส่งผลกระทบต่อ
“ราษฎร” ในช่วงเวลาราว ๑๕ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงสิ้น
สงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งทำให้มองเห็นได้ว่าการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕
ไม่ได้มีผลกระทบจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง
หรือสถาบันทางการเมืองและกลุ่มชนชั้นนำและ/หรือข้าราชการเท่านั้น
เพราะสภาพการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในช่วงเวลา ๑๕ ปี
นี้ได้ส่งผลกระทบต่อราษฎรทั่วประเทศในหลายมิติด้วยกัน โดยที่ราษฎร
เองก็พร้อมที่จะปรับตัวในด้านต่างๆ เมื่อต้องเผชิญกับบริบทที่ผันแปร
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ การเมือง และ
วัฒนธรรมของชนชั้นนำในระบบใหม่ และสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

ภาพความเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ ที่เกิดแก่ “ราษฎร” ในช่วง
แห่งการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ถูกม
ศราวุฒิ วิสาพรม เสนอในหนังสือเล่มนี้ มาจากการศึกษาหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์อย่างละเอียด กว้างขวาง และพิจารณามุมวิหทาง
สังคมอย่างรอบด้าน นับเป็นการมองการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่มี
ผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม จึงหวังว่าจะช่วยให้เข้าใจความ
เปลี่ยนแปลงของสังคมไทยลึกซึ้งขึ้น และทำให้ “ประวัติศาสตร์ราษฎร”
มีพื้นที่อยู่ในวงวิชาการและสังคมไทยเด่นชัดขึ้นด้วย

สายชล สัตยานุรักษ์
เชียงใหม่ กลางฤดูหนาว พ.ศ. ๒๕๕๘

คำนำ

ราชวรสารมัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕

การศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ของผู้เขียนส่วนหนึ่งมาจากวิทยานิพนธ์ที่ผู้เขียนได้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และได้ค้นคว้าเพิ่มเติมอีกภายหลังจากนั้นจนกระทั่งกลายเป็นหนังสือ “ราชวรสารมัญ หลังวันปฏิวัติ ๒๔๗๕”

ที่มาและแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยของผู้เขียนมาจาก (๑) ความสนใจในประวัติศาสตร์แห่งชาติ และแนวทางการวิจัยประวัติศาสตร์สังคม (๒) ความสนใจเกี่ยวกับการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็น “หมุดหมาย” จุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย และ (๓) ความมุ่งหวังที่จะนำเสนอถึงเรื่องราวชีวิตของสามัญชนให้มีพื้นที่ในประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดว่าด้วยการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อให้เกิดรัฐประชาชาติ (ซึ่งนิยามในความหมายสั้นๆ ตรงๆ ได้ว่าหมายถึงรัฐที่มีประชาชนเป็นเจ้าของ)

เมื่อความปรารถนาส่วนตัวของผู้เขียนผนวกกับบริบททางสังคมการเมืองหลังการรัฐประหาร ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งกลายเป็นหมุดหมายสำคัญที่นำพาประวัติศาสตร์ “๒๔๗๕” กลับมาสู่การรับรู้และเป็นที่น่าสนใจอีกครั้งทั้งในวงวิชาการและในสังคมไทย จึงเป็นแรงผลักดันสู่การทำวิจัยชิ้นนี้ขึ้นมา

เงื่อนไขและแรงผลักดันทั้ง ๓ ประการจึงนำไปสู่การเรียงร้อยถักทอให้เกิดงานศึกษาประวัติศาสตร์ในหนังสือเล่มนี้ ที่จะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง และรัฐอันเป็นผลจากการปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่มีนัยเกี่ยวข้องกับสามัญชน

ตลอดระยะเวลาในการค้นคว้าวิทยานิพนธ์และการปรับปรุงจน